

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Sojusz z Danią w pomorskich planach Bolesława Krzywoustego

Author: Jakub Morawiec

Citation style: Morawiec Jakub. (2017). Sojusz z Danią w pomorskich planach Bolesława Krzywoustego. "Przegląd Zachodniopomorski" (T. 32, z. 2 (2017), s. 199-209), doi 10.31261/WSS.2019.03.10

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersytet ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

P R Z E G L Ą D Z A C H O D N I O P O M O R S K I
ROCZNIK XXXII (LXI) ROK 2017 ZESZYT 2

JAKUB MORAWIEC

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Społecznych
e-mail: kubmo@wp.pl

SOJUSZ Z DANIA W POMORSKICH PLANACH
BOLESŁAWA KRZYWOUSTEGO

Słowa kluczowe: Pomorze Zachodnie w planach Piastów, sojusz Bolesława Krzywoustego z Danią, mariaże polityczne, społeczeństwo XII wieku

Keywords: West Pomerania in the Piasts' plans, Bolesław Krzywousty (Wrymouth's) alliance with Denmark, political marriages, society of the 12th century

Kwestia przejęcia władzy nad Pomorzem Zachodnim stanowiła ważne ogniwo polityki Bolesława Krzywoustego, której celem było oparcie północnych rubieży państwa polskiego na południowym wybrzeżu Bałtyku. Przemawiały za tym dwa czynniki – eliminacja zagrożenia najezdami ze strony pomorskich władców (dotyczy to także nadwiślańskiej części Pomorza) oraz przejęcie kontroli nad kluczowymi gospodarczo nadmorskimi ośrodkami miejskimi. O ile Pomorze Wschodnie udało się Bolesławowi opanować względnie szybko, w wyniku kilku kampanii wojennych w latach 1113–1119, podporządkowanie części zachodniej okazało się o wiele trudniejszym zadaniem. Wynikało to zarówno z większego potencjału militarnego i politycznego miejscowych książąt, jak i konkurencji, z jaką polski władca musiał liczyć się ze strony Cesarstwa oraz Danii.

Na początku lat 20. XII wieku Bolesław podjął pierwsze bardziej konkretne działania militarne. Od razu przyniosły one wymierne rezultaty. Do 1122 roku władca polski, między innymi w wyniku bitwy pod Niekładzem nad Regą, opanował Szczecin i, po przekroczeniu Odry, zdołał narzucić swoją zwierzchność

na znacznych obszarach lucickich, włącznie, jak się niekiedy przyjmuje, z Rugią. Książę zachodniopomorski Warcisław nie miał wyjścia i uznał zwierzchność Bolesława nad sobą¹.

Sukcesy te były jednak kruche. Piastowski książę musiał jednocześnie angażować się na innych frontach (m.in. Czechy, Ruś). Ponadto północnozachodni sąsiedzi nie zamierzali spokojnie akceptować jego osiągnięć. Ważnym aspektem działań Bolesława w regionie była próba zorganizowania pod swoimi auspicjami regularnej misji chrystianizacyjnej, która pozwoliłaby docelowo scementować osiągnięcia na polu militarnym. O ile wyprawa podjęta przez mnicha Bernarda zwanego Hiszpanem nie przyniosła żadnych rezultatów, o tyle działania, które od 1124 roku podjął biskup bamberski Otto, okazały się na tyle skuteczne, że Bolesław mógł szybko myśleć o tworzeniu na podporządkowanych terenach nowej struktury kościelnej. Wobec różnych wizji jej organizacji (sprawa liczby diecezji i ich lokalizacji) oraz nacisków ze strony metropolii w Magdeburgu i Lund, zainteresowanych zajęciem miejsca arcybiskupstwa gnieźnieńskiego, sukcesów misji Ottona, jako wysłannika polskiego księcia, nie udało przekuć się w trwałe efekty. Na dodatek sprawą statusu Pomorza Zachodniego wydatnie zainteresował się cesarz Lotar z Supplinburga. Zdecydowane działania militarne, które podjął w 1127 roku, mocno zniwelowały polskie wpływy. Warcisław, po raz kolejny nie mając *de facto* wyboru, podporządkował się władzy cesarza. Co więcej, kolejna misja Ottona z Bambergu, do której doszło w 1128 roku, była przeprowadzona pod auspicjami cesarskimi. Groziło to zupełnym wyeliminowaniem Bolesława Krzywoustego z wpływu na sprawy pomorskie².

Sprzyjającą okolicznością dla polskiego władcy było bez wątpienia nastawienie bamberskiego biskupa. To najpewniej z jego inicjatywy w listopadzie 1128 roku doszło do spotkania w Gnieźnie, w czasie którego pojawił się projekt utworzenia na Pomorzu Zachodnim dwóch biskupstw, w Szczecinie i Wolinie. To drugie miało podlegać metropolii w Gnieźnie. Rozwiązania te najpewniej nie do końca zadowalały polskiego władcę. Alternatywą dla wzrastających wpływów niemieckich miał być sojusz polsko-duński.

Śmierć Swena Estrydsena w 1075 roku okazała się kresem aktywności Danii zarówno na Bałtyku, jak i w Anglii. Synowie Swena przede wszystkim musieli

¹ K. Małczyński, *Bolesław Krzywousty*, Kraków 1946, s. 101–104; S. Rosik, *Bolesław Krzywousty*, Wrocław 2013, s. 163–191.

² S. Rosik, *Bolesław Krzywousty*, s. 196–216.

radzić sobie z buntami poddanych oraz wzrostem znaczenia możnych. Upadek autorytetu władzy monarszej szedł w parze z koniecznością rezygnacji z wszelkich ambitniejszych planów wobec sąsiadów, w tym także Słowian. W tym kontekście warto przytoczyć znamiennej opinię Saxo Gramatyka o bezczynności króla Olafa Głoda (1086–1095) wobec słowiańskich najazdów:

w tym czasie, bezczelni Słowianie, długo zachęceni przez nieszczęścia Danii, okrutnie niepokoiili naszych ludzi pirackimi najazdami; działali jeszcze więcej zła przez bierność Olafa, który nie zrobił nic aby ich przegnać³.

Sytuacja zaczęła zmieniać się pod koniec XI wieku. Rządzący Danią w latach 1095–1104 Eryk Eiegod próbował narzucić swą zwierzchność Rugianom i, prawdopodobnie około 1100 roku, dopiął swego⁴. Na tym nie koniec aktywności Eryka wobec Słowian. Na jego dworze przebywał młodszy syn obodryckiego księcia Gotszalka – Henryk. Mniej więcej w tym czasie zaczął on zgłaszać pretensje do obodryckiego tronu, wówczas dzierżonego przez Kruta, i przy pomocy duńskich oddziałów starał się zbrojnie osiągnąć jakieś korzyści⁵.

Polityka Eryka Eiegoda, polegająca na wykorzystywaniu wewnętrznych konfliktów Obodrytów, znajdowała także naśladowców u jego następców. Dla Danii kwestią niezwykle żywotną było to, kto rządził Obodrytami, głównie w kontekście relacji z Sasami. Były jednak tego także inne konsekwencje. Obodryci i inne plemiona Słowiańszczyzny, naciskane z jednej strony przez Sasów, z drugiej przez Duńczyków, wzmaczały swą aktywność na Bałtyku, coraz dotkliwiej dając się we znaki mieszkańcom wysp duńskich⁶.

³ *Saxonis Gesta Danorum* l. XII c. IV, wyd. J. Olrik, H. Reader, København 1931, s. 334; por. też N.H. Holmqvist-Larsen, *Saxo: on the peoples beyond the Baltic Sea*, w: *Saxo and the Baltic Region*, red. T. Nyberg, Odense 2004, s. 87.

⁴ K. Małczyński, *Bolesław Krzywousty*, s. 94; A. Turasiewicz, *Dzieje polityczne Obodryców. Od IX wieku do utraty niepodległości w latach 1160–1164*, Kraków 2004, s. 169; M. Stella Szacherska słusznie zwraca uwagę, że opanowanie Rugii dawało Duńczykom możliwość zorganizowania idealnej bazy wypadowej do dalszych ataków na Słowian, por. M. Stella Szacherska, *Rola klasztorów duńskich w ekspansji Danii na Pomorzu Zachodnim w schyłku XII wieku*, Wrocław 1968, s. 7.

⁵ A. Turasiewicz, *Dzieje polityczne Obodryców...*, s. 171.

⁶ O. Eggert, *Dänisch-wendische Kämpfe in Pommern und Mecklenburg (1157–1200)*, „Baltische Studien”. Neue Folge 1928, cz. 30, z. 2, s. 5; M. Janik, *Piraci słowiańscy w XII wieku*, w: *Z dziejów średniowiecznej Europy środkowo-wschodniej. Zbiór studiów*, cz. 2, red. J. Tyszkiewicz, Fasciculi Historici Novi t. VI, Warszawa 2007, s. 109–126.

Kulminacją narastającego napięcia były wydarzenia z lat 1113–1115, kiedy to Obodrycy pod wodzą Henryka Gotszalkowica nie tylko odparli lądowo-morski atak Duńczyków, ale sami przechodząc do ofensywy, zdołali zniszczyć duńskie umocnienia w Danevirke. Duński król Niels oraz jego bratanek Knut Lavard byli zmuszeni szukać sposobu na zawarcie pokoju. Do zawarcia ugody z Henrykiem obodryckim król duński potrzebował wsparcia ze strony samego Lotara z Supplinburga⁷.

Wydarzenia pierwszej dekady XII wieku ujawniły niemal stałe zagrożenie dla Duńczyków ze strony Słowian, nie tylko Obodrytów, ale także Ranów i Pomorzan⁸. Z racji bliskiej odległości byli oni w stanie skutecznie najeżdżać rejon wysp duńskich, kompletnie zaskakując przeciwnika, niezdolnego do szybkiej i skutecznej kontrakcji. Odpowiedzialność za losy królestwa spadła jednak na możnych, tu reprezentowanych przez królewskiego bratanka, pozostającego w stosunku do Nielsa w zdecydowanej opozycji. Co więcej, Knut, w przeciwieństwie do bezczynnego króla miał na podległym sobie terytorium (Hedeby) umocnić wybrzeża oraz wprowadzić opłaty dla przyplływających okrętów⁹. W tym względzie ciekawe są spostrzeżenia Kaya S. Nielsena, również zwracającego uwagę na słabość ówczesnych duńskich monarchów, którzy nie byli w stanie wywiązywać się ze swoich obowiązków związanych z obroną kraju. Reakcją, szczególnie wyższych warstw duńskiej społeczności, było coraz częstsze budowanie małych zamków, mogących skutecznie obronić niewielkie grupy skupione wokół lokalnego lidera¹⁰. Warto przy tym zaznaczyć, że w przeciwieństwie do następnych stuleci władza króla nadal oparta była między innymi na umiejętnym wiązaniu ze sobą grup elit, gotowych, w zamian za dostęp do zasobów i dojście do kluczowych pozycji, poprzeć władcę. Wówczas jednak pojedyncze konflikty

⁷ *Saxonis Gesta Danorum* l. XIII c. II, s. 343–344; A. Turasiewicz, *Dzieje polityczne Obodryców...*, s. 182; G. Labuda, *Fragmety dziejów Słowiańszczyzny zachodniej*, t. I, Poznań 1960, s. 174.

⁸ Dobitnie wyraża to *Knytlinga saga* c. 86, *Danakonunga sögur*, red. Bjarni Gudnason, Islenzk fornrit t. 35, Reykjavik 1982, s. 243.

⁹ *Knytlinga saga*, c. 86, s. 243–244.

¹⁰ K.S. Nielsen, *The amphibious capacity of the medieval Danish armies*, w: *Maritime Warfare in Northern Europe. Technology, organisation, logistics and administration 500 BC-1500 AD*, red. A. Nørgård Jørgensen, J. Pind, L. Jørgensen, B. Clausen, Copenhagen 2002, s. 65–66.

lub złe alianse mogły powodować poważne reperkusje w strukturze władzy, wykorzystywane momentalnie także przez wrogów zewnętrznych¹¹.

Zagrożenie ze strony Słowian nie zmalało także za rządów króla Nielsa (1104–1134), również cieszącego się opinią władcy niedołęzłego¹². Okolicznością, która dodatkowo komplikowała władcy duńskiemu sprawę, były „królewskie” rządy Knuta Lavarda wśród Obodrytów. Niels postrzegał to jako bezpośrednie zagrożenie dla swojej pozycji, obawiając się, że Knut może pokusić się o sięgnięcie po duńską koronę, tym bardziej że bratanek króla miał cieszyć się sporą popularnością¹³ oraz mógł liczyć na stałe wsparcie ze strony Henryka VI¹⁴, a następnie także Lotara z Supplinburga¹⁵. To kazało Nielsowi szukać w ewentualnym nowym konflikcie z Obodrytami i Sasami nowych sojuszników. Tym sposobem król duński postanowił, pod koniec drugiej dekady XII wieku, wysondować pozostającego w konflikcie z Lotarem i starającego się o odzyskanie wpływów na Pomorzu Bolesława Krzywoustego.

Brak jest pewności, czy w kontaktach tych jakąś rolę odegrał Otton z Bambergu, jakkolwiek, prawdopodobnie w 1128 roku, względnie z początkiem 1129 roku, doszło do zawarcia sojuszu między Nielsem a Bolesławem wymierzonego przeciw cesarzowi Lotarowi oraz Knutowi Lavardowi. Został on potwierdzony małżeństwem syna Nielsa Magnusa, który wówczas liczył około 22 lat, z 13-letnią córką Bolesława – Ryksą¹⁶.

¹¹ Por. w tej kwestii niezwykle cenne uwagi L. Hermansona, *Släkt, vänner ovh makt i det tidiga 1100-talets Danmark*, Historisk Tidskrift (Dansk) B. 98, z. 2 1998, s. 241–274.

¹² Z tą opinią na temat Nielsa próbował polemizować H. Paludan, *Flos Danie. Personer og standpunkter i dansk politik under kong Niels*, Historie. Jyske samlinger, ny række VII, Århus 1967, s. 495–525; por. krytyczne uwagi L. Hermanson, *Släkt...*, s. 261–272; G. Labuda, *Fragments...*, t. I, s. 173.

¹³ O powodzeniu Knuta wśród mieszkańców Hedeby, gdzie sprawował z ramienia króla Danii władzę, mówi *Knytlinga saga*, c. 84, s. 241. Na temat konfliktu między Knutem Lavardem a Nielsem i jego synem zob. L. Hermanson, *Saxo and the Baltic. Danish Baltic-sea policies at the end of King Niels' reign 1128–1134. Foreign policy or domestic affairs?*, w: *Saxo and the Baltic Region*, red. T. Nyberg, Odense 2004, s. 105–106.

¹⁴ O kontaktach Knuta z Henrykiem por. *Knytlinga saga*, c. 84–85 s. 241–243.

¹⁵ A. Turasiewicz, *Dzieje polityczne Obodryców...*, s. 191.

¹⁶ *Knytlinga saga*, c. 89, s. 249: „Magnus Nikulásson fekk Ríkizzu, dóttur Búrizláfs Vinðakönungs”; por. K. Maleczyński, *Bolesław Krzywousty*, s. 142; J. Lind, *De russiske æteskaber. Dynasti- og alliancepolitik i 1130'ernes danske borgerkrig*, Historisk Tidskrift (Dansk) B. 92 H. 1 1992, s. 243; L. Hermanson, *Danish lords and Slavonic rulers. The Élite political culture in early twelfth-century Baltic*, w: *The European Frontier. Clashes and compromises in the Middle Ages*, red. J. Staecker, Lund 2004, s. 109.

W pierwszej kolejności sojusz ten realizowany był na polu pomorskim, gdzie polski książę dążył do zupełnego podporządkowania sobie wciąż krnąbrnego Warcisława. Efektem tego była, podjęta latem 1129 roku, wspólna polsko-duńska wyprawa w rejon ujścia Odry, mająca doprowadzić przede wszystkim do zdobycia Wolina. Pierwsze kroki zostały podjęte przez Magnusa, który początkowo działał samodzielnie, jednak jego poczynania nie przynosiły oczekiwanego efektu. Między innymi nie zdołał on opanować grodu w Uznamiu. Wtedy dopiero do bezpośredniej akcji wkroczył polski książę, którego wojska, wraz z Duńczykami, podjęły skuteczny atak na Wolin – miasto zdobyto. Warcisław został zmuszony do kapitulacji i zawarcia pokoju. Pomorski książę musiał pogodzić się z podległością wobec Bolesława. Pomorze aż do linii Odry miało pozostać pod zwierzchnością Bolesława Krzywoustego¹⁷.

Stroną, która jak dotąd najwięcej skorzystała na duńsko-polskim współdziałaniu, był bez wątpienia książę polski. Efektem wspólnych akcji było jego panowanie w zachodniej części Pomorza, w tym w rejonie ujścia Odry. Sojusz obu stron nie przetrwał zapewne zbyt długo. Zamordowanie Knuta Lavarda co prawda jeszcze bardziej osłabiało Warcisława, pozbawionego bodaj najważniejszego swojego sojusznika, ale wywołało lawinę wydarzeń, które zakłóciły relacje Bolesława z Nielsem. Władca duński stanął jeszcze w 1131 roku wobec bezpośredniego zagrożenia ze strony Lotara z Supplinburga¹⁸. Aby uniknąć karnego najazdu, zdecydował się złożyć cesarzowi hołd, który automatycznie przekreślał układ sił między głównymi graczami w regionie. Co więcej, bezpośrednia interwencja cesarza Lotara w sprawie potomków i stronników Knuta Lavarda stanowiła zagrożenie dla trwałości sukcesów Bolesława Krzywoustego. Polski książę musiał już wtedy wiedzieć, że na dalszą pomoc, słabnącego zresztą władcy Danii, nie ma co liczyć.

Mimo że małżeństwo Magnusa z Ryksą okazało się krótkotrwałe – o przyczynach tego jeszcze poniżej – oboje mieli doczekać się czwórki dzieci – trzech synów: Knuta, Nielsa i Krzysztofa oraz nieznannej z imienia córki. Pierwszy z trójki synów, późniejszy król Danii (jako Knut V) w latach 1146–1157, jest dość

¹⁷ *Saxonis Gesta Danorum* l. XIII c. V, s. 349; L. Koczy, *Polska i Skandynawia za pierwszych Piastów*, Poznań 1934, s. 112; K. Maleczyński, *Bolesław Krzywousty*, s. 143–144; por. też T. Tyc, *Polska a Pomorze za Bolesława Krzywoustego*, w: tenże, *Z średniowiecznych dziejów Wielkopolski i Pomorza*, wybór i oprac. J.M. Piskorski, Poznań 1997, s. 213; L. Hermanson, *Saxo and the Baltic...*, s. 109.

¹⁸ A. Turasiewicz, *Dzieje polityczne Obodryców...*, s. 116.

dobrze udokumentowany źródłowo. O kolejnym, Nielsie, dowiadujemy się z przekazu *Knytlinga sagi*. Część badaczy identyfikuje go z jarlem Nielsem, który pod koniec życia (ok. 1158 r.) został członkiem zgromadzenia cystersów w Essrum (Esrom). O istnieniu jeszcze jednego syna, Krzysztofa, świadczyłby jeden z listów króla Danii Knuta VI z 1194 roku.

Młoda para, jak wskazuje przekaz Saxo Gramatyka, wzięła ślub w Ribe. Mimo czwórki dzieci trudno cokolwiek powiedzieć na temat relacji między małżonkami. Magnus, gdy poślubił żonę, był już mocno zaangażowany w próby przejęcia władzy w Szwecji. Niemal w tym samym czasie, zapewne z inspiracji ojca, przystąpił do rozgrywki z kuzynem, Knutem Lavardem.

Ponieważ rządzący Obodrytami Knut Lavard zdawał się dla dworu duńskiego zagrożeniem, Niels oraz Magnus postanowili rozwiązać sprawę radykalnie. 7 stycznia 1131 roku doszło do spotkania w Haraldsted między Knutem a Magnusem, w trakcie którego ten pierwszy poniósł śmierć, co wcale nie uspokoiło sytuacji¹⁹. Knut cieszył się sporą popularnością wśród Słowian, poza tym z chęcią pomszczenia go wystąpił jego brat Eryk Emune. Działania wojenne, prowadzone w Danii do 1134 roku, przyniosły sukces Nielsowi i jego synowi, Eryk musiał uciekać do Skanii. W tym samym roku król duński postanowił gonić Eryka i pozbawić go resztek sił. Wojska Nielsa zostały jednak zaskoczone w pobliżu zatoki Fodevig przez ciężką konnicę niemiecką, śpieszącą na pomoc Erykowi²⁰. W bitwie życie stracił Magnus, zięć Bolesława Krzywoustego, a Niels z trudem zbiegł na południe aż do Szlezwiku, gdzie został zamordowany przez stronników Knuta Lavarda²¹. Tę okoliczność wykorzystał Eryk Emune, który ogłosił się królem Danii.

Po śmierci Magnusa Ryksa wróciła najpewniej na dwór ojca, który w 1135 lub 1136 roku wydał ją za mąż za księcia nowogrodzkiego Włodzimierza. Warto dodać, że jednocześnie siostra Włodzimierza – Wierzchosława została poślubiona przez Bolesława Kędzierzawego. Małżeństwa te wpisywały się w ruską politykę Bolesława Krzywoustego, której przejawem stał się bliski sojusz

¹⁹ *Vita altera Kanuti ducis*, Monumenta Germaniae Historica Scriptorum t. XXIX, red. G. Waitz, Hannoverae 1892, s. 14; *Annales Danici Colbazenses* 1130, Monumenta Germaniae Historica Scriptorum t. XXIX, red. G. Waitz, Hannoverae 1892, s. 175; *Knytlinga saga*, c. 92, s. 252–255; A. Turasiewicz, *Dzieje polityczne Obodryców...*, s. 192.

²⁰ *Saxonis Gesta Danorum* l. XIII c. XI, s. 364–365; *Knytlinga saga*, c. 97, s. 261; K.S. Nielsen, *The amphibious capacity...*, s. 66; L. Hermanson, *Saxo and the Baltic...*, s. 106.

²¹ *Knytlinga saga*, c. 98, s. 262–263; por. też Th. Riis, *Saxo und offizielle Königsideologie*, w: *Saxo and the Baltic Region*, red. T. Nyberg, Odense 2004, s. 94.

z Monomachowiczami. Ze związku z Włodzimierzem Ryksa miała synów Włodzimierza i Wasylkę oraz córkę Zofię. Ta ostatnia w 1154 roku została wydana za mąż za króla Danii Waldemara I (1146–1182). Wobec bliskiego pokrewieństwa między małżonkami (ojciec Zofii był bratem ciotecznym Waldemara) ślub poprzedziła najpewniej dyspensa papieska. Pikanterii tej koneksji dodaje fakt, że Zofia poślubiła syna człowieka, za którego śmierć odpowiadał pierwszy mąż jej matki. Włodzimierz zmarł między 1140 a 1145 rokiem. Ryczeza wróciła wówczas najpewniej po raz kolejny do Polski. Około 1150 roku poślubiła króla Szwecji Sverkera²².

Zdaniem niektórych badaczy do poślubienia szwedzkiego władcy miała Ryczezę skłonić perspektywa pomocy swojemu pierwszemu synowi Knutowi, który w walce o tron w Danii szukał pomocy u Sverkera. W tym kontekście najpewniej należy też widzieć małżeństwo jej córki Zofii z Waldemarem I. Wskazywać może to na chęć i możliwości Ryczezy wpływania na konflikt o tron duński, rozgrywający się między potomkami Knuta Lavarda i Magnusa Nielssona. Niewykluczone, że Piastówna dążyła do doprowadzenia do trwałego pokoju między obiema stronami, co jednak okazało się zadaniem zbyt trudnym do realizacji. W czasie słynnej krwawej uczty w Roskilde syn Ryczezy Knut stracił życie, a jej zięć Waldemar cudem się uratował z zasadzki, którą urządził ich wspólny kuzyn Swen Szary. O losie tronu duńskiego zdecydowały rozstrzygnięcia militarne, konkretnie zaś bitwa pod Grate Hede w październiku 1157 roku²³. Ze związku ze Sverkerem Ryczeza doczekała się syna Bolesława (Burisleifr). Jej trzeci mąż został zamordowany w grudniu 1156 roku. Dalsze losy Ryczezy są nieznane²⁴.

Warto na koniec tych rozważań przywołać jeszcze jedną kwestię. Niewykluczone bowiem, że pomorskie sukcesy Bolesława Krzywoustego oraz jego kontakty z dworem duńskim mogły przyczynić się do rozwoju legendy o Burysławie, potężnym władcy krainy Słowian. Przypomnijmy, znany z przekazów skandynawskich sag słowiański władca z jednej strony niepodzielnie sprawował zwierzchnią władzę nad Jomsborgiem, z drugiej strony decydował się na małżeńskie koligacje z duńskim dworem (jedna z jego córek miała zostać żoną Swe-na Widłobrodego). Co więcej, wspólne akcje militarne Bolesława Krzywoustego

²² K. Jasiński, *Rodowód pierwszych Piastów*, Poznań 2004, s. 214; A. Marzec, A. Waško, *Ryksa*, w: *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. K. Ożóg, S. Szczur, Kraków 1999, s. 87.

²³ *Saxonia Gesta Danorum* l. XIV c. 19, s. 409–410.

²⁴ K. Jasiński, *Rodowód...*, s. 215.

z królewiczem Magnusem, teraz także zięciem Piasta, mogły wzmacniać legendę o kontaktach skandynawskich nobilów z Burysławem, takich jak liderzy Jomswikingów Toki i Sigvaldi czy też król Norwegii Olaf Tryggvason. W odniesieniu do tego ostatniego szczególnie zwraca uwagę motyw odzyskania dla jego żony Geiry, także córki Burysława, zbuntowanego Jomsborga²⁵. Jest więc wielce prawdopodobne, że osoby odpowiedzialne za kształtowanie się legendy o Jomsborgu pamiętały o dokonaniach Haralda Sinozębego i jego syna Swena. Niemniej jednak jej szczegóły mogły formować się przez pryzmat wydarzeń, które u ujścia Odry rozegrały się zaledwie kilkadziesiąt lat wcześniej, o których pamięć na pewno lepiej funkcjonowała w powszechnej świadomości. Ich istotnym choć krótkotrwałym elementem był polsko-duński sojusz i skandynawskie losy jednej z córek Bolesława Krzywoustego.

Bibliografia

Literatura

- Annales Danici Colbazenses 1130*, Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum t. XXIX, red. G. Waitz, Hannoverae 1892
- Eggert O., *Dänisch-wendische Kämpfe in Pommern und Mecklenburg (1157–1200)*, „Baltische Studien”. Neue Folge 1928, cz. 30, z. 2.
- Hermanson L., *Släkt, vänner ovh makt i det tidiga 1100-talets Danmark*, „Historisk Tidsskrift (Dansk)” 1998, t. 98, z. 2.
- Hermanson L., *Saxo and the Baltic. Danish Baltic-sea policies at the end of King Niels' reign 1128–1134. Foreign policy or domestic affairs?*, w: *Saxo and the Baltic Region*, red. T. Nyberg, Odense 2004.
- Hermanson L., *Danish lords and Slavonic rulers. The Élite political culture in early twelfth-century Baltic*, w: *The European Frontier. Clashes and compromises in the Middle Ages*, red. J. Staecker, Lund 2004.
- Holmqvist-Larsen N.H., *Saxo: on the peoples beyond the Baltic Sea*, w: *Saxo and the Baltic Region*, red. T. Nyberg, Odense 2004.
- Janik M., *Piraci słowiańscy w XII wieku*, w: *Z dziejów średniowiecznej Europy środkowo-wschodniej. Zbiór studiów*, cz. 2, red. J. Tyszkiewicz, Fasciculi Historici Novi, t. VI, Warszawa 2007.
- Jasiński K., *Rodowód pierwszych Piastów*, Poznań 2004.
- Koczy L., *Polska i Skandynawia za pierwszych Piastów*, Poznań 1934.
- Labuda G., *Fragmety dziejów Słowiańszczyzny zachodniej*, t. I, Poznań 1960.

²⁵ Szerzej na ten temat J. Morawiec, *Wolin w średniowiecznej tradycji skandynawskiej*, Kraków 2010, s. 128–292.

- Lind J., *De russiske æteskaber. Dynasti- og alliancepolitik i 1130'ernes danske borgerkrig*, „Historisk Tidsskrift (Dansk)” 1992, t. 92, z. 1.
- Maleczyński K., *Bolesław Krzywousty*, Kraków 1946.
- Morawiec J., *Wolin w średniowiecznej tradycji skandynawskiej*, Kraków 2010.
- Marzec A., Waško A., *Ryksa*, w: *Piastowie. Leksykon biograficzny*, red. K. Ożóg, S. Szczur, Kraków 1999.
- Nielsen K.S., *The amphibious capacity of the medieval Danish armies*, w: *Maritime Warfare in Northern Europe. Technology, organisation, logistics and administration 500 BC-1500 AD*, red. A. Nørgård Jørgensen, J. Pind, L. Jørgensen, B. Clausen, Copenhagen 2002.
- Paludan H., *Flos Danie. Personer og standpunkter i dansk politik under kong Niels*, Historie. Jyske samlinger, ny række VII, Århus 1967.
- Riis Th., *Saxo und offizielle Königsideologie*, w: *Saxo and the Baltic Region*, red. T. Nyberg, Odense 2004.
- Rosik S., *Bolesław Krzywousty*, Wrocław 2013.
- Szacherska M.S., *Rola klasztorów duńskich w ekspansji Danii na Pomorzu Zachodnim w schyłku XII wieku*, Wrocław 1968.
- Turasiewicz A., *Dzieje polityczne Obodryców. Od IX wieku do utraty niepodległości w latach 1160–1164*, Kraków 2004.
- Tyc T., *Polska a Pomorze za Bolesława Krzywoustego*, w: T. Tyc, *Z średniowiecznych dziejów Wielkopolski i Pomorza. Wybór prac*, oprac. J.M. Piskorski, Poznań 1997.
- Vita altera Kanuti ducis*, Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum t. XXIX, red. G. Waitz (ed.), Hannoverae 1892.

ABSTRAKT

Działania Bolesława Krzywoustego, mające na celu podporządkowanie Pomorza Zachodniego, były konfrontowane z analogicznymi zabiegami ze strony innych wpływowych graczy, przede wszystkim Cesarstwa i Danii. Zbieżność interesów prowadziła do bezpośrednich tarć, wymuszała też czasowe sojusze. Do ostatnich należy zaliczyć zbliżenie polsko-duńskie, do którego doszło około 1128 roku. Polskiego księcia i duńskiego króla Nielsa połączył sojusz ich przeciwników, księcia zachodniopomorskiego Warcisława oraz „króla” Obodrytów Knuta Lavarda. Najważniejszym przejawem sojuszu było małżeństwo syna Nielsa Magnusa z córką Bolesława Ryksą. Podjęta rok później wyprawa duńsko-polska na Uznam i Wolin okazała się jedynym przejawem tej współpracy. Wzajemna nieufność, groźba interwencji cesarskiej w Danii, w końcu rychła śmierć Nielsa i Magnusa w walkach o władzę przesądziły o jej szybkim zakończeniu. W dalszych

zabiegach o przejęcie kontroli nad Pomorzem Zachodnim Bolesław Krzywousty musiał szukać sojuszników gdzie indziej.

THE ALLIANCE WITH DENMARK IN BOLESŁAW III KRZYWOUSTY (WRYMOUTH'S) PLANS FOR POMERANIA

ABSTRACT

Bolesław III Krzywousty (Wrymouth's) actions aimed at subjugating West Pomerania were being countered by similar responses from other influential players, especially the Holy Roman Empire and Denmark. The convergence of interests led to direct confrontations and temporary alliances. One of the latter was the Polish-Danish alignment ca. 1128. The Polish Duke and Danish King Niels united against their enemies, the West Pomeranian Duke Wartislav and the "king" of the Obodrites, Knut (Canute) Lavard. The most significant sign of the alliance was the marriage between Niels' son Magnus and Bolesław's daughter Richeza. The joint Polish-Danish campaign on Uznam and Wolin, which was launched a year later, was a display of this cooperation. Mutual distrust, the threat of the imperial intervention in Denmark, and the prompt deaths of Niels and Magnus in their struggle for power caused the alliance to dissolve quickly. In his future attempts at seizing control of West Pomerania, Bolesław III Krzywousty (Wrymouth) had to find a different ally.